

REDACTIA

Arad, Deák Ferencz-u. Nr 8

ABONAMENTUL

Pentru Austro-Ungaria:
pe un an 20 cor., pe 1/2
an 10 cor., pe 1/4 de an
5 cor., pe 1 lună 2 cor.

Nr-ri de Duminecă pe an
— 4 coroane.

Pentru România și
răscălmășie pe an:
40 franci.

Manuscrise nu se napofază

TRIBUNA POPORULUI

ADMINISTRAȚIA :

Arad, Deák Ferencz-u. Nr 8

INSERȚIUNILE :

de un șir garmond: prima
dată 14 bani; a doua oară
12 bani; a treia oară 8 b.,
de fiecare publicație.

Atât abonamentele cât și
inserțiunile sunt a se plăti
înainte în Arad.

Scrierile nefracate nu se
primesc.

Tinera generație.

Trec anii în sbor. S'au împlinit șase ani dela contenirea luptei noastre politice. De atunci bătrânii s'au mai gârbovit, bărbații au încărunit și tinerii cei entusiaști și viforelnici de odinioară, cunoscuți din lunga serie de manifestații, pecat de juvenile, pe atât de serioase în aparență, s'au potolit și ei.

Nici odată, excepționând doar anii revoluționarii dela mijlocul vechiului expirat, nu s'a dat unei generații tinere o mai intensivă școală politică și sufletelor susceptibile mai mult prilej de întărire morală, ca în anii memorandiști. Nici odată o generație n'a putut să-și clădească un mai solid temel, care să îndrituiască poporul la mai mari speranțe pentru viitor ca acum.

Unde sunt roadele acestei educații naționale? Cări sunt semnele, că poporul nu s'a înșelat în așteptările sale față de această generație? Cări sunt emanațiunile pozitive ale capitalului de energie și de însuflețire, înmagazinat odinioară?

Nu le vedem. Zadarnic le căutăm, căci nu le găsim.

Tot ce știm e, că de-atunci o mulțime de tineri s'au întors dela școlile înalte din patrie și din străinătate. În privința acestor anii din urmă au fost mai îmbelșugăți ca ori și când. Numărul Românilor cu diplomă universitară și indeosebi a „doctorilor în drept” s'a ridicat în măsură foarte mare. Advocați amenințator de mulți s'au concentrat prin toate orașele mai românești. Apoi doctori în medicină, profesori și tineri de alte categorii sociale, cări compun pătura cultă a ori cărui popor.

Entusiaștii tineri de odinioară sunt deci plasați pe la vetrele interesului fiecăruia. O comunitate de idei între ei însă nu mai există. Ori-ce legătură, națională s'au socială, între ei a încetat. Cercul de acțiune și l'a redus fiecare la persoana sa, deci la o lume mică, în care probabil se simte destul de fericit. Și dacă n'ar fi chestie de clientelă, cine știe ce l-ar mai lega pe entusiastul nostru de-atunci de poporul său, cine știe, dacă el în genere s'ar mai simți ca o zală din lanțul de oțel al acestui popor.

Aceasta este diognosa adevărată a atitudinii tinerei noastre generații. Excepțiuni îmbucurătoare sunt puține. Majoritatea covârșitoare nu trăiește pentru popor, ci pentru sine.

Constatarea aceasta e foarte tristă pentru popor, dar mai ales pentru generația de care vorbim. Falanga de tineri, trecuți prin focul unor înălțătoare lupte politice, înzestrați apoi și cu spiritul și rezultatele științei serioase moderne, erau indicați a lua locul bătrânilor și obosiților pentru a deservii ei opera aceluia, pornită și condusă cu o bărbăție vrednică de mai bună isbândă.

Și de ce n'au făcut-o? Cum se explică amara decepție în fața căreia ne găsim?

Mulți vor atribui faptul acesta desbinării dintre fruntașii nostri politici și efectului general, deprimării ce a propus această desbinare asupra poporului.

Nu putem însă să admitem această motivare. O generație de oameni tineri și călți trebuie să se știe ridica peste neînțelegeri de felul acesta. Certuri, fie ele și principiare, nu pot să înăbușască un entusiasm sincer și puternic și nu pot să doboare mai ales pe aceia, cări, fiind oameni cu carte, trebuie să aibă destul spirit critic a-și croi o judecată dreaptă. Ș'apoi au trecut atâția ani dela izbucnirea „crizei”! De ce de-atunci tinerii nostri bărbați n'au eșit pe platformă; de ce n'au dat expresie nemulțumirii lor; de ce nu și-au formulat doririle lor și în genere au observat cel mai complet mutism în toate?

Alta este explicarea stărei arătate. O fi fost el sincer entusiasmul lor, incontestabil. Dar nu e mai puțin adevărat, că n'a putut fi decât un entusiasm de ocazie, ale cărui rădăcini n'au fost tocmai adânci, căci la cel dintăiu vânt frumoasa floare a fost culcată la pământ.

De vină sunt mult împregiurările și înainte de toate e de vină această țară, în care anomaliile și paradox-cultivarea unor sentimente adânci și statornice este aproape imposibilă.

Un sentiment cum este iubirea de neam firește că nu poate să devină statornic decât prin o educație idealistă, pe care ti-o dă școala națională. Cum vrea însă să-ți crești o generație statornică în gând și faptă, o generație neclintită în idealism, imună față de influențe materialiste, când în țeara aceasta învățământul nu și-l poate crol și adapta fiecare naționalitate după firea și trebuințele sale sufletești proprii? Școalele străine nu ne pot da decât scepticism și blazaj, când nu ne dau chiar suflete pervertite, ear în școalele noastre sunt suprimate pe de-o parte, ear' de pe alta nu cultivăm noi destul de temelnic acele obiecte, cări constituie isvorul de nesecat însuflețire: istoria și literatura națională.

Vedeți zecile aceste de tineri culti, cări, cei mai mulți din grația unui generos fondator român, s'au luat diploma și și-au făcut cuibul în vre-un centru românesc? Ei își vor putea ține pledoarii de ceasuri întregi în vre-un proces criminal, sau, dacă sunt profesori, își vor ști băga ură și zizanie la vre-un Seminar, se vor ști preta la toate micile și umiltoarele intrigi de babe clevețitoare, dar sunt absolut refractari pentru tot ce privește trecutul nostru și nu-ți vor ști lega două cuvinte, când va fi trebuința de-a trage învățăminte din acel trecut.

Nu erau tot așa bătrânii nostri, cări au creat visul independenței noastre naționale. Bătrâna generație era compusă din un număr nespus de mic, față de noi. Dar erau așa de mari, acești bătrâni stegari! Și toți erau individualități puternice! Ear ceea-ce li ridicase așa de sus și li-a asigurat nemuritoarele merite pentru

neam, a fost tocmai faptul că s'au inspirat din trecutul poporului, pe baza căruia și-au clădit programul viitorului.

Nu zicem, că exigențele unui popor nu evoluează și ele și că politică nu s'ar putea face decât cu frase declamatorice din 48 și cu ode naționale. Nu. Dar aici e vorba de școală teoretică, de fundamentul caracterului ori cărui individ, de rolul național ce-l este rezervat școalei în creșterea generațiilor. Și e cert, că fără educație idealistă, fără istorie și literatură română, aspirațiunile noastre sunt clădite pe nisip și e natural, ca o generație să fie atât de searbădă și de neputincioasă, ca tinera generație de astăzi, care e lipsită de aceste însușiri.

Cvota Lr s'afirșitul lunei acesteia este termenul duratei ultimei hotărâri majestaticice asupra cvotei. La 1 Iulie va apare în ziarele oficiale ale amânduror părților monarchiei un nou ordin, de reînnoire a aceleiași hotărâri. De astă-dată însă nu pentru motivul că Reichsrathul nu ar fi capabil de a discuta și hotărâ în această privinți — spun ziarele oficiale — deocare ce situația s'a schimbat mult înpre bine în parlamentul austriac, ci din cauză lipsei de timp de a se stabili între cele două guverne și a se aduce chestiunea în discuție în parlamentul român la luna viitoare.

Ciudate — „concluzii”. Budapești Hir-lap” ocupându-se la loc de frunte de importanța politică a vizitei M. S. Monarchului la Praga, conchide:

„Regele prin călătoria sa la Praga petrecuște acer înorsătură, în monarchia noastră, pe care a creat o Coloman Széll, în mijlocul unei situații grozave de compromise; a-cea întorsătură, prin care și în Austria, ca în Ungaria, lecuirea retelei este a se căuta numai și numai în constituționalism și respectarea pactului.”

— Atât! Așa să fie oare? Maghiarii vorbese de respectarea constituționalismului, când în țara noastră nu se aplică legi constitutive, ba chiar se calcă, — de ex-lega de naționalități?

În această stare de lucruri, presupunând că Széll ar fi dat „lecții” de liberalism lui Körber, — s'ar pute aminti proverbul: „Fă ce zice popa, nu ce face popă;” cșei altfel, dacă ar fi imitat pe guvernul maghiar, nu eșea Köber din eană ca ministru.

Maî domol cu lauda, d lor dela „Budapești Hir-lap”!

Mărturisiri prețioase. La 14 c. ugronștii au sêrbat „succesele din delegațiuni” ale șefului lor, care cu acest prilej a ținut o vorbire începută astfel:

„În Ungaria întotdeauna au fost legi foarte bune, numai că aceste legi nici-odată n'au fost aplicate cum se cade. De altminteri nu numai în Ungaria, ci pentru ori-ce popor libertatea nu depinde dela cele ce sunt scrise în legi, ci dela ceea-ce este asigurat în firea sa, în forța și curagiul său...”

Care este „firea sa”, ne-a spus-o Ugron de mult: poporul accesibil pentru ori ce stricăciune, ear' inteligența coruptă.

Eată de ce în Ungaria chiar și legile bune — câte ar fi — nu au nici un rezultat fericit.

MONARHUL LA PRAGA.

Majestatea Sa este obiectul ovațiunilor călduroase ale poporului ceh, armatei, corporațiunilor și întregului popor care serbează petrecerea Sa în Praga.

La revista militară care a avut loc Sâmbătă, Majestatea Sa a fost însoțit de ministri Hartel și Rezek și un mare număr de generali și ofițeri superiori în rezervă. La întoarcere dela revistă, a fost întâmpinat de primul ministru Körber, mareșchalul Lobkovitz, și un mare număr de funcționari superiori și reprezentanți a diferitelor corporațiuni. Întreg drumul până la Hradșia a fost viu aclamat de popor, pecând musica intona imnul casei domnitoare, „Gotterhalte”.

Delegații congresului medical ceh fiind primiți în audiență, M. Sa, rugărit de a se înființa o universitate cehă în Moravia, a răspuns că trebuie să se aștepte ocașunea ca să devină posibil acest lucru. Pe ministrul ceh fără porofolul Rezek M. Sa l'a rugat să-l însoțească și în ținăturile germane ale Boemiei.

Majestatea Sa a vizitat mai multe mușee școale profesionale și institute de caritate, grădini botanice, pretutindent urmărit de ovațiuni entusiasce.

Seara corporațiunile musicale filarmo-nice, atât cehă cât și germane, intrunite, au făcut serenadă iubitelui suveran.

DIN BUCOVINA.

Lumina și adevărul înăbușite.

„Deșteptarea”, organul partidului popular român din Bucovina, e arăși a căzut jertfă censurei. În numărul său din urmă din primul articol au rămas abia câteva rânduri neconfiscate.

Ceea-ce taie Bourguignon în Bucovina, tot nu va scăpa de lumina publicității; eată ce-l ustura pe satrapul din Cernăuți și șleahta sa:

Pertractarea în contra domnului adjunct dela judecătoria din Storojineț Claudiu Stefanelli, ce a avut loc Sâmbătă, în 8 lunie înainte unui senat disciplinar al curții de apel din Lemberg, s'a terminat cu splendidă achitare a numitului domn adjunct.

La prima privire asupra acestui fapt ca atare — abstrăgând dela bucuria generală produsă în toate cercurile cări știu prețui excelențele calității de bărbat și am-ploiat ale dlui Stefanelli — chestiunea a-aceasta a achitării nu s'ar părè aptă a fi discutată în public.

Lucrurile stau însă cu totul altfel, fiindcă obârșia și istoricul acestei chestiuni e de natură politică foarte pronunțată și ne oferă o privire clară și adâncă în desolatele stări de lucruri, ce domnesc în aparatul politic administrativ al acestei țări.

Dacă luăm în considerațiune că sentența de achitare rostită de senatul din Lemberg implică tacit și respingerea acusei ridicate de procuratura superioară contra dlui Stefanelli ca neintemsiată, trebuie numai decât să ne întrebăm: oare ce îndemn a aflat procuratura superioară de a căuta pricină contra dlui Stefanelli ziua mare cu lumina, ridicând ca din senin voluminoasa acuză, căreia i-a alăturat bogatul material probativ (de dovezi) constă-

tător din 16 momente agravante culesse de dirigătorii politice, spre a-l face imposibil înaintea prepozițiilor săi pe un tinăr amplotat cu calificățiunile excelente și a-l nimici mala fide întregu-i viitor!

Dacă o dirigătorie atât de înaltă a statului s'a putut simți determinată prin care care factor sau prin oare care moment de oportunitate la acțiunile care trebuie să provoace indignare generală cumplită, autorul intelectual al scandalului trebuie demascat, el trebuie trimis înaintea tribunalului opiniei publice și stigmatizat după merit, ca să servească pentru toate timpurile ce vin drept exemplu descurajator.

Să intrăm acuma în meritul chestiune ce ne preocupă.

Cursul istoric al afacerii este acesta: presidentul țării acesteia s'a amărit foarte văzând că judecătorii nu voese să se supună orbiș dictatelor guvernului relativ la așa zisii candidați guvernamentali, s'a supărat văzând că judecătorii — ca sentințele ale legilor — n'au voit să se întovărășească cu cei-ce călcau legile la picioare, ci au ținut cu totul de incompatibil cu starea lor de judecători de a se identifica cu partidul politic lansat de guvern, partid al cărui electori au fost recrutați din indivizii, cari de repetate dată au intrat în serioase conflicte cu codul penal și și-au câștigat un nume cât se poate de măgulitor.

Spre ilustrarea acestor machinațiuni ale guvernului amintim numai, că căpitanul districtului Storoiineț a intervenit personal la pretorul ca să amâne cu ori ce preț arestarea ce-l aștepta cu drept cuvânt pe unul dintre „șefii” partidului guvernamental. Faptul acesta e notoric.

Nu-i lucru de mirat dacă vedem că crescândă prepotență a dirigătorilor politice față de judecători în acești doi ani din urmă — cu pietate și respect trebuie să ne aducem aminte de actualul president al curții de apel din Araga Wessely — s'a puțin s'a simțit a lua notă de să disciplineze radical pe judecătorii din Bucovina.

Și cum și-a propus — așa a și făcut!

El intervine singur în persoană pe lângă presidentul tribunalului Clar, află primire călduroasă la guraliva babă de pe piața Mariei, află urechi atente și „adâncă priepere” pentru neatârarea judecătorilor și astfel începe vlnătoarea nebună în forma de nenumărate cercetări disciplinare.

Auziți și vă îngroziiți! Cu cercetările disciplinare în contra judecătorilor sunt încredințate căpitaniiile districtuale, — o proce dură menită a face de rîs și batjocură ori ce principii ale justiției, imputerniciți fiind pe de o parte înșiși părășiți — în propria lor cauză — a face ancheta, pe de altă parte subordinându-se întru cât va dirigătorii judecătorească celor politice.

E drept că în cazul acesta a trebuit să se procedă cu multă precauțiune, fiindcă nu e conștient a se expune pericolului de-a încăpe pe mâinile judelei penal din cauza depunerilor minciunoase stoarse sub presiunea dirigătorului politic.

„Genialul” president al țării însă și-a făcut o socoteală falsă. E doară secret public că rău a umblat sermanul Bourguignon la Excelența sa presidentială curții de apel din Lemberg Tchornicki când a încercat a-l câștiga pentru „scopurile sale candidă”.

Că presidentul Clar s'a simțit poate îndemnat a ține cont în rapoartele sale de dorințele presidentului țării — nu ne mirăm de loc, cunoscute fiindu-ne calitățile acestui bărbat. Pentru noi este aceasta o nouă dovadă cât de mult este neglijată țeara noastră în ori-ce privință, dacă judecătorii ei sunt încredințate conducerei unui atare amplotat. Se pare că cu numirea domnului Clar de president al tribunalului țării, s'a avut în vedere tendința de-a nu contrapune presidentului țării o persoană de calitate mai superioară.

Fie însă ori și cum, judecătorii mai înalți și-au rostit sentința lor! Judecători, cari de sigur nu aparțin partidului popular, român din Bucovina și a căror obiectivitate stă mai pe sus de ori-ce discuțiune.

Privim cu liniște sufletească deplină și spre finitul celeilalte duzine de cercetări disciplinare pendente asupra altor judecători.

De mare și îndreptățită îngrijire însă suntem cuprinși când vedem că presidentul țării demoralizează cu destructiva sa tactică dirigătorii și cercurii întregi sociale din Bucovina, ba nu se știește a trage apele sale chiar și oficerii activi.

Dar nu vom suferi nici odată ca el să-și subjuge în mod frivol sub picioarele sale neatârarea judecătorilor țării. În contra acestor apucături din partea presidentului Bourguignon vom lupta fără ori ce considerare și în modul cel mai vehement.

Din România.

Dela Academia Română.

Sedința de Vineri se deschide la ora 1 și jumătate p. m., sub presidenția d-lui I. Negruzzi.

Dl Secretar dă citire unor acte relative la donațiuni acordate de mai mult persoane.

După aceasta se acordă cuvântul d-lui profesor Tocilescu, care vorbește despre descoperirile arheologice din județul Dimbovița. D-sa spune că a fost avizat de un prieten despre existența unor sarcofage etc. din comuna Cojocaru în județul Dimbovița.

D-sa luând notă de asigurările prietenului și a și transportat însoțit de dl Niculăescu prefectul județului la fața locului, unde după o zi de cercetare, nu a putut găsi sarcofage; d-sa crede că au existat odinioară morminte prin acele localități.

Cu ocazia sondărilor făcute a găsit „insă gen” și două piese de aur. D-sa spune, că în cercetările arheologice făcute prin Transilvania, a mai găsit piese de această natură.

D-Sa presupune că alături de acele morminte a fost vr'e-o comoară, și că locuitorii descoperindu-o și-au însușit obiectele prețioase. Tot cu această ocazie s'a mai găsit o piatră, în formă de topor care de sigur a servit în vechime ca armă.

După dl Tocilescu, a luat cuvântul dl Erbiceanu. D-sa a continuat cu citirea interesantei opere intitulată „Două acte importante relative la imperiul bizantin”. Explică cauzele revoltelor Vlăchilor de pe muntele Emu.

Citează mai multe frase, din diferite scrieri oficiale, în care se afirmă de pe atunci răsboiul poporului Vlah, modul lui de trai, și diferitele răsboaie avute cu Bizantinii.

Ambii domni, au fost viu aplaudați de întreaga asistență.

Costumul național.

Se știe că ministrul instrucțiunii a instituit o comisiune pentru fixarea costumelor naționale ce elevii și elevetele școlii normale primare trebuie să poarte.

Măsura aceasta e laudabilă și noi cei dela „Apărarea Națională”, nu putem de cât să ne bucurăm și să încurajăm asemenea dispozițiuni.

Portul național e în strinsă legătură cu sentimentul patriotic, celor cărora nu le place costumul național, nu poate să le placă nici iubirea de patrie.

Nu e de loc o exagerațiune. Priviți pe vecinii noștri Ungurii cari cu ocazia sărbătorilor lor naționale îmbracă costumul național.

Și se cunoaște de toată lumea patriotismul ungarilor iubirea ce au ei pentru patria lor.

Dar nu numai la școale normale s'ar putea introduce costumul național, ci chiar din

inițiativă particulară, s'ar putea face multe lucruri în această privință.

Cu ocazia sărbătorilor diferitelor societăți culturale sau de binefacere și cu alte multe ocazii românele ar putea să îmbrace frumosul costum țărănesc.

Se știe că clasa de sus e cea care dă moda, avem în tot-d'auna balur costume la cari românele asistă, îmbrăcate în costume din toate țările și din toate secolele, numai în costume naționale nu.

E o rușine să fie îmbrăcate ca țărance, li-e rușine cu portul nostru național și cu toate acestea? Dacă românele din clasa de sus, ar pune la modă acest costum, am vedea în curând cum exemplul ar fi urmat de toate unghetele noastre cărora nu le va mai fi rușine să poarte costumul național, când îl poartă și aristocratele noastre.

De sigur s'ar găsi doar presa jidovită, care să strige în contra acestor „costume de carnaval”, adevărații români ar vedea în aceasta o îndrumare spre obiceiurile și datinile noastre strămoșești.

Costumul național resumă în el întreaga filosofie și un spirit fin, ar putea ușor prinde legăturile ce-l unesc de sfânta iubire de patrie.

(„Apărarea Națională.”)

Din străinătate.

Drumont expulzat cu forța din Camera franceză.

În camera franceză continuându-se Vineri dezvoltarea interpelării în privința revoltei și dezordinilor dela Marguerite (Algeria) cunoscutul deputat Drumont, a lădat pe primarul Algerului, Max Regis și a spus că prefectul de acolo e un mizerabil asasin (citiții cunosc încercarea de asasinat asupra lui Max Regis în urmă Drumont a insultat pe miniștrii, din cauză că n'au putut să-l expulzeze din Camera).

Deputatul guvernamental scandalizându-se au hotărât să-l expulzeze din Camera, Drumont a refuzat să iasă, sgomotul s'a înduoit.

Galeriile au fost imediat golite și au intrat apoi soldații cari să scoată pe Drumont afară.

Drumont a părăsit sala de ședințe strigând:

„Trăiască armata franceză! jos evreii!”

În urmă camera a exclus pe Drumont dela ședințele sale pentru o lună.

Mișcarea Slovacilor.

Aliații noștri slovaci s'au pus cu tot dinasul pe lucru, în vederea alegerilor.

Pe bătrânul lor șef Paul Mudrony, ieșit nu de mult din temniță, îl candidăză în centrul slovacesc T.-Szt.-Martin. La Stubnya candidăză Paulíny, directorul băncii „Tatra”. La Kubin Pivko, alt fruntaș.

S'au hotărât de asemenea să candidăze și în cercul Szenicze, după cum s'a hotărât ca să lupte unde sunt șanse de izbândă, în înțelegere cu poporalii.

În comitatul Liptó pun candidați în două cercuri în Zolyom, Bars și Hont câte unul, în Trencin și Nitra câte 3.

CUGETĂRI.

O femeie mare este o poezie, o femeie mică e un sonet. Un sonet reușit face mai mult decât o lungă poezie!

Tot ce mărește speranța, exaltă curajul.

Johnson.

O cunoștință bună e ochiul lui Dumnezeu. Ori-ce femeie are dreptul a se crede frumoasă când e iubită

Femeile sunt marinimoase, dar nu sunt exacte în chestiunile de bani.

Beakonsfield.

Femeile prefăcându-se că vîd de amor, fac ca acei copii ce cântă noaptea când le este urît.

Iean Iaques Rousseau.

Noutăți

Arad, 18 Iunie n. 1901.

P. S. Sa Episcopul Goldiș a luat eri parte la examenele dela Seminar.

Examenele la școalele primare române din loc au început ori, și anume înainte de amezii la școala d-lui Iosif Moldovan ear după amezii la școala de fete condusă de d-șoara M. Precupaș. În ambele locuri au asistat părinți și public, precum a asistat din partea comitetului parochial neobositul său president dl Dr. N. Oncu, acest bărbat prin a cărui hărnicie și interesare școalele noastre primare și afătea instituțiunile culturale se mențin la un nivel înalt. Resultatul examenelor a satisfăcut pe toți.

Examenul școlii superioare de fete din loc s'a început eri după amezii, cu cl. III și IV (civile și preparandiale). Examenul a reușit spre mulțumirea tuturor. P. S. Sa Episcopul Goldiș a onorat cu prezența Sa pe corpul didactic și pe eleve, exprimându-și, la sfîrșit, satisfacțiunea. A vizitat de asemenea și expoziția lucrurilor de mîna, frumos aranjată, unde d'asemeni și-a exprimat mulțumirea asupra celor văzute.

La examen a luat parte și un public distins, ear din partea parochială din Arad presedintele Dr. N. Oncu.

„Asociațiunea Națională aradana”. Sămbătă seara comitetul Asociațiunei Naționale aradane a ținut ședință de constituire și a rezolvat câteva afaceri curente. S'a reales comitetul așa cum fusese înainte. Au luat parte la ședință domni Dr. N. Oncu, P. Truța, I. I. Pap, R. Ciorogariu, G. Purcariu, S. Raicu, Russu-Șirianu, T. Vașian, Dr. I. Petran, Dr. I. Rațiu, I. Herbai și S. Secula.

Între altele, în decursul discuțiunilor, dl S. Raicu a scos în relief chipul cum Asociațiunea să ajute nu numai pe meseriași, dar și poporul econom, idee pentru a cărei aplicare în curînd va veni cu un plan bine determinat. Comitetul a întimpinat cu mare însuflețire idea dlui Raicu, menită nu numai a îmbunătăși poziția materială și intelectuală a țărănimii de pe aici, dar să și stringă legăturile dintre popor și fruntași.

Casa Națională. Duminică nainte de amezii dl Dr. Oncu a convocat comitetul de inițiativă al Casei Naționale După-ce salută pe cei prezenți pentru interesare, face o motivată dare de seamă asupra situației actuale și pune în discuție cum să se urmeze mai departe cu colectarea banilor și ce proporții să se dea casei ce se va clădi.

După-ce au luat cuvântul d-nii Russu Șirianu, S. Raicu, I. Vancu și I. Moldovan, unanim și s'au votat d-lui Oncu mulțumiri călduroase pentru zelul cu care nu numai a inițiat afacerea dar a și apropiat-o de realitate. S'a exprimat dorința ca să se urmeze încă cu colectarea, așa cum a indicat dl Oncu, făcându-se mai mare propagandă în popor. Incat privește proporțiile ce să i-se dea casei, se va discuta după ce se vor

mai aduna încă bani, clădindu-se o casă națională care să impună și străinilor.

Reuniunea economică din comitatul Aradului a aranjat o expoziție în Pecica. Deschiderea expoziției s'a făcut cu mare pompă Duminecă. Au fost de față șpanul comitatului, reprezentantul ministrului de agricultură și alte notabilități din societatea maghiară.

Merită atențiune expoziția de vite. S'a ținut și o întrunire în vederea formării unei asociațiuni de lapte.

Hentaller la Giula. Hentaller Lajos s'a prezentat Duminecă în fața alegătorilor din Giula, unde a fost proclamat de candidat al partidului kossuthist. Kossuthiștii se organizează pentru o campanie puternică în favorul lui Hentaller.

Fehérvary cetățean de onoare. Statul orășenesc al Budapestei a ales pe ministrul honvezesc de cetățean de onoare, cu 138 voturi contra 21, aceste din urmă date de kossuthiștii, care prin discursurile violente au protestat contra împărțirii cu astfel de onoare a unui om care „nu cunoaște maghiar și Magyarország”.

Biserica, pe care o clădește un singur om. În zilele acestea s'a terminat clădirea unei biserici din orașul Keding, în Pensilvania (America), biserică clădită întreagă de un singur om, cu mâinile sale și din avutul său. E un preot localnic, astăzi în vîrstă de 60 de ani, care de ani de zile lucrează la ridicarea unei case pentru slăvirea lui Dumnezeu. A pus piatră pe piatră, cu multă răbdare, a tencuit zidurile, a făcut singur ferestrele și le-a așezat la locul lor, ușile și acoperișul, imbinându-le, — și dat i a fost să împlinească opera sa, și să și-o vadă gata.

Explosie într-o magazie de cartușe. Din Paris se anunță că o groaznică explozie a avut loc acum câteva zile în fabrica de cartușe (patroane) din Issy, în apropierea capitalei Franței, Tocmat pe când muncitorii plecau de amasă, într-o stațiune a fabricii răsună o detunătură, și un edificiu întreg se prăbușește, îngropând 15 persoane și rănind 18. Detunătura s'a auzit până la Paris.

Președintele Republicei a cerut informațiuni asupra sortii nefericitelor victime.

Tragedie amoroasă. Din Orșova se scriu următoarele: Zsinek Errő, funcționar privat, era foarte îndrăgostit de actrița Domăni Clara. Clara însă nu voia să părăsească scena de dragal lui Zsinek. Acesta după îndelungate și zadarnice silințe de a converti pe frumoasa actriță pentru farmecele vieții casnice, după ce actrița pleacă „în Germania”, după spusa sa, ajunge într-o stare cumplită de desperare. Își părăsește funcțiunea, se dă beției sistematice, — până ce în zilele trecute mergând din Orșova cu o barcă în Ada-Kaleh, după o noapte de beție, s'a aruncat în Dunăre. După câteva ceasuri a fost pescuit cadavrul lui. În buzunar i s'a găsit o scrisoare prin care își ia adio cu multă dăcușie dela mamă sa, căreia îi rămăsese la bătrânețe, unic sprigin.

Jean Kabelle, celebrul violonist care în timpul din urmă a umplut lumea întreagă și care actualmente se află la Londra, a primit un prea frumos dar: O doamnă foarte bogată, de origine americană și anume D-na Palmer, i-a trimis o vioară Stradivarius, în valoare de 50 000 de coroane.

La teatru Chicago s'a construit un teatru destinat exclusiv reprezentațiilor actorilor negri. Se anunță că pentru inaugurarea acestui teatru se va reprezenta „Hamlet”, de Shakespeare. Dar atunci, blonda Ofelia tradițională va trebui să apară sub masca unei negrese cu fața de ciocolată și părul negru creț!

47 țigani la pușcărie, — pentru dragostea unei fete. În apropiere de Zombor s'a petrecut o înfiorătoare dramă între niște țigani. În sătulețul Csikéria, sunt stabilite 14 familii țigănești. De curând s'a mai stabilit acolo o familie Sari, a cărei odraslă, frumoasa Marița, în vîrstă de 18 ani, cu ochii ei a făcut mare pacoste, cucerind rînd pe rînd inimile bărbaților însurați. Soțiile tradate plînesc o răsunare sângeroasă. Mergînd Marița după apă, e urmărită de 2 rivale ingenunchiate, care îi aruncă un laț în grumaz și o string pînă își dă suflarea. La țipetele victimei aleargă ceata de țigani, se încinge o luptă groaznică între dinșii, se mănuesc cuțitele, încet rămân pe câmpul luptei cinci cadavre.

Afîndu-se groazavele întîmplări, poliția face cercetare, și decide de-o dată încuștirarea a 47 țigani în pușcărie.

Copil salvator al vieții. Din Szilárd se scrie, că Szabó Josca, un copil de opt ani, pe când se scaldă în rîulețul Berettyó, apucat de apă era gata să se inee. Era deja ca pierdut, când băiatul de 12 ani, Balas, care se primbla pe mal, aude țipetele desperate ale celui ce se ineca. El sare în apă, îmbrăcat cum era și izbutește să scoată în mal pe copilul aproape înecat. Acum amîndoi copiii sunt bine.

Necrolog. Subscrișiți plîni de adîncă durere și întristare facem cunoscut tuturor neamurilor, amicilor și cunoscuților noștri că mult iubita noastră fiică, soră, și cumnată Talida Jucos, învățătoare calificată, după un greu și îndelungat morb, în etate de 22 ani a răposat în Domnul Duminecă, în 3/16 Iunie a. c. Rămășițele pămîntești ale neuitatei defuncte s'au depus în cimitirul gr.-or. rom. din loc Mart, în 5/18 Iunie a. c., la 3 ore după amasă. Fie-i înna ușoară și memoria binecuvîntată! Crăjma, în 4/17 Iunie 1901. Ioan Jocos, preot, ca frate. Andreiu Jocos, preot, Talida Jucos n. Vlad, ca părinte. Georgina Jucos n. Martinoviciu, ca cumnată.

Literatură, Știință și Artă Nr. 35. Iunie 1901 Vol. 3. Sumarul. Literatură: Duiliu Zamfirescu, — Romanul și limba română. Haralamb G. Lecca, — Nebunul (poesie). Isabela Sadoveanu, — Și ce-i o fată?!... Andrei Naum, — Pîndarul (poesie). Destăinuire (poesie). 1. D. Manolache, — Datorie veche. Istorie: Dr. Em. Grigorovitz, — Românii în monumentele literare germane vechi. Sociologie: N. Vaschide, — Psihologia socială, (legile psihosociale imitație, după Tarde). Cestiuni de învățămînt: Dr. Simionescu, — Sunt școlile primare potrivite nevoilor țării? Note și discuțiuni: A. D. Xenopol, — Philipide și Densușianu, sau cum se critică la noi. Ovid Densușianu, — Cum apară d. A. D. Xenopol. Mișcarea Literară și științifică: St. O. Iosif. Patriarhale, (poesie). — Concul literar al „Nouei Reviste Române”.

Serbări. La 26-27 Maiu st. n. au avut loc niște mari serbări felibriene la Pau, sub președinția D-gei Maria Teresa de Cheygné „regina Felibrigilor”. Ziua de Duminecă, 26 a fost consacrată unei serbări populare cuprînzînd danțuri, un concurs de care rustice, o reprezentație teatrală la Palatul de iearnă. Luni, 27 Maiu, s'a ținut Curtea de amor în sala cea mare a statelor din catedrala H nirc IV. Regine, urmată de un cortegiu strălucit, a presidat ședința în care s'au proclamat laureații jocurilor florale. La banchetul oferit de către Municipalitate și Școala Gaston Phébus, noul capouie al folibrigelui, D l Pierre Devoluy, a primit tainoasa cupă, a cărei pază o va avea de acum înainte. Frédéric Mistral și numeroși felibri au asistat la această serbare ce s'a terminat seara printr-o mare recepțiune oferită de Municipalitate la Palatul de iearnă.

Convocare. Membrii fondatori, pe viață, ordinar și ajutători din despărțământul Beiuș al „Asociațiunii pentru literatură română și cultura poporului român”, se convoacă la adunarea cercuială, ce va avea loc la 27 Iunie n. 1901 d. a. la orele

4, în Beiuș. Ordinea de zi: 1) Deschiderea adunării. 2) Raportul comitetului cercuial. 3) Alegerea comisiunilor: a) pentru revizuirea raportului general; b) a rațiociniului pe 1901 și a proiectului de buget pe 1902. c) pentru întregirea de membrii noi și încasare. 4) Disertațiuni. 5) Rapoartele comisiunilor 6) Alegerea comitetului cercuial. 7) Alegerea delegaților pentru adunarea generală. 8. Eventuale propuneri. 9) Distribuirea premiului de 25 coroane pentru pomărit. 10) Închiderea adunării. Se invită mai ales poporul din sate la această adunare și toți cei ce au la inimă înaintarea culturală a poporului. Beiuș la 5 Iunie 1901. A. Palladi, m. p. director. N. Fabian m. p. secretar.

Felurimî.

Căsătoria lui Edison. — În această privință Louis Figuer directorul revistei franceze Science illustre povestește următoarele: Absorbit prin lucrările zilnice Thomas Edison nu se gândise încă la căsătorie, când vizitînd o fabrică la Nervauk, fu uimit de fisonomia dulce a unei lucrătoare. În mijlocul studiilor și calculelor sale, imaginea tinerei Mary Stilwell — așa se numea fata — îi plutea pe dinaintea ochilor... Amorul vorbea tinereții sale. Când fu convins de sentimentul care se deșteptă într'însul, se duse să găsească pe tinera lucrătoare, căreia îi propusese s'o ia de nevastă. Mary Stilwell, cerînd timp pentru a se gândi, Edison îi acordă opt zile (?) și se întoarce acasă. Săptămîna ce urmă se logodiră, și puțin după aceea fură cununați. Pînă aci nu este decât ca... în America, dar unde savantul reapăru. Eșind din biserică, Edison ceru voe tinerei mirese s'o părăsească un moment, pentru a se duce în laboratoriu ca să termine o experiență importantă promișindu-i că va veni la masa nunții. Aceasta se petrecu la prînz, zice Figuer. Seara întreagă trecu, fără ca ginerile să se întoarcă. Oaspeții nunții se sfîrșiră fără el... Ziua trecea și el nu venea! Absorbit de experiențele sale, Edison își uitase de nevastă!... A trebuit ca tot cortegiul nupțial în cap cu mireasa, să vie, să bată la ușa laboratorului savantului nostru prea mult distrat, pentru a i aminti că sunt epoce și pende experiențelor sale.

ULTIME ȘTIRI.

Plecarea M. Sale.

Praga, 17 Iunie. Majestatea Sa a plecat astăzi dimineață la Theresienstadt. La gară a fost însoțit de mareșalul provincial Lobkowitz, generalul Fabiny, președintele de Curte Wessely și primarul Srb. În fața garii era adunat un număr imens de popor. Înaintea plecării trenului au mai sosit în gară ministri Körber, Rezek și Hartel și alte notabilități.

M. Sa urcându-se în tren a mulțumit în special primarului Srb, pentru primirea ce i s'a făcut în Praga.

Războiul anglo-bur.

Londra, 17 Iunie. În lupta dela Harteleest-Fontein englezii au pierdut cinsprezece tunuri. Biruința aceasta a Burilor însemnează că englezii au pierdut earăși întreaga partea Sud-vestică a Transvaalului, rămînînd în posesiunea unui singur oraș, orașul Zeerust.

PARTEA LITERARĂ.

Despre Țiganiada lui Budai-Deleanu

de

G. Bogdan-Duică.

(Urmare.)

Urmarea politiceii iosefiniste anti-clericale a fost că o mulțime de lume s'a lepădat de catolicism. Incurînd s'au ivit și secte atât de îndărjite, încât împăratul însuși a socotit că numai prin deportațiune le poate strîpzi. Astfel au fost deportați Abraamiștii

și deiștii, care credeu în Dumnezeu și nemurire, dar nu credeau în trinitate și în pedepsele iadului. Dela 1782 pînă la 1784 ei au fost deportați — în Transilvania, dar fără, să poată fi suprimați. Ce pildă aruncată în această țeară, unde populația română abia aștepta privilegiul să părăsească o confesiune octroată, unde amintirea lui Sofronie anticatolicul și altor agitatori confesionali era încă vie!

Alte măsuri pozitive, privitoare în special la Transilvania, erau menite să sporească propaganda contra așezămintelor soviniște sau iraționale confesionale. Treceți dela greco-catolicism la ortodoxie s'au permis, — procesele de apostasie nu mai amenințau în Austria nicîr, pe nimeni — ear certele și ocările amare ce și le aruncau pînă acum unit altora unit altora uniți și neuniți, s'au interzis anume (1782¹⁾). Despre acest fel de certuri vorbește odată și Deleanu, spunînd într'o notă, că poetul arată în versuri „deștărtarea” disputelor teologice²⁾ și pronunțându-se afurea (C. VIII, str. 70—72) contra intoleranței și fanatismului:

Fiecere crede în vre o lege

Care o socotește preste toate —

A desfința pe purtătorii de prisos ai acestor certe era o măsură cuminte. Maria Teresia începuse a isbi d. es. în călugărie, Iosif isbi și mai bine. Sub acești doi regenți se desfințară în Ardeal un număr de mănăstiri din Cluj, Sibiu, Brașov, Odorhei, Vașarhei, Ilia, Turda, Teiuși și Alba-Iulia³⁾. Populațiunii i-se vorbea astfel în toate părțile într'un graiu foarte lămurit, graiul faptelor. Cu toate acestea la 1801 mai erau în Transilvania 38 mănăstiri, socotîndu-se în acest număr și mănăstirea română a Blajului⁴⁾. Cei alți călugări români n'aveau firește nici un motiv să fie cruțați ca Basilianii din Blaj. Înainte de a sosi papa la Viena, Iosif II dase lovituri tari călugărilor, firește și celor români⁵⁾. Budai-Deleanu va scriitorii vienezii contemporani și pe Voltaire, el toarnă mai tirziu asupra călugărilor critici severe și ocări strajnice. De acestea nu scapă nici Vlădicii,

Cînd își țin o soră sau nepoată,

Ba și cînd se înfruptă câte-odată —

dar versurile acestea sunt floare la ureche, dacă le alăturăm cu o scenă slobodă, dar bine descrisă, în care satana, pentru a i ademeni pe călugăr, ia chip de fecioară petrece o noapte într'o mănăstire (C. XI, str. 13—44) ori cu versurile din cîntecul X, strofa 14—16, în care vorbind de niște „mătînii cu coadă”, adaog o notă transparentă: „Iusă mătînii cu coadă a face, în ce chip are să se înțeleagă, eu nu pot să știu și îmi pare această vorbă foarte proastă — dar trebuie a-și aduce aminte totdeauna de Țiganiada”, în care a vorbi țigănește nu poate fi oprit, cum ne asigură el de câteva ori⁶⁾.

1) Herrmann, II, p. 15.

2) C, I, str. 10.

3) G. Deutsch in Ungarische Revue, 1895 p. 488.

4) I. M. Ballmann, Statistische Landeskunde des Banats, 1901, p. 40. Budai-Deleanu este un colaborator al dicționarului de Budai, în care a revăzut genul cuvintelor nemțești la câteva litere.

5) Herrmann, II, p. 13: „und ebenso auch unter den Walachen die Kaluger allenthalben hinweggewiesen werden solten”. Herrmann citează și actele arhivale. Binefacerea aceasta nu s'a uitat ușor. La 1847 Gazeta de Transilvania, p. 117, vorbea încă cu multă recunoștință de vechiul bine.

6) Și Blumauer (II, 164), combătea pe dracul cu ideea de acestea:

Du gehst nicht mehr, um Jungen zu verstricken, Als Weib zu ihnen hin, etc.

Atât de departe însă ca Voltaire, care descrie amănunțit — în cîntecul VII din Eucelle pătania unei nepoate cu unchiul său archevêque, Budai n'a mers. El nu limita decât ce se potrivea vederilor și gustului său.

(Va urma.)

Editor. Aurel Popovici Barcianu.
Red. respons. Ioan Russu Știrianu.

Banca generală de asigurare mutuală.

„TRANSILVANIA“

428 22—

IN SIBIU.

asigurează pe lângă cele mai favorabile condițiuni:

1. în contra primejdiei de foc și de exploziuni; clădiri de orice fel, mărfuri, produse de câmp, mobile ș. a.;

2. pe viața omului în toate combinațiunile, precum: asigurări de capitaluri în cazul morții și pentru terminuri fixate, de zestre și de rente.

Deslușiri se dau, și oferte de asigurări se primesc din comitatele: Arad, Bichiș, Bihor, Călnad, Caraș-Severin, Timiș și Torontal

Agentura principală din Arad.

Strada (Széchenyi Nr. 1. casa dlui avocat Dr. Virgil Bogdan etagiul II.) precum și prin agenturile cercuale și speciale.

Cruce dublă electro-magnetică

vindecă și inviorază sub garanție.

Aparatul acesta vindecă și folosește contra durerilor de cap, urechi și dinți migrene, neuralgie, impede-

care circulațiunii sângelui, anemie, amețeli, țuituri de ureche, bătaia de inimă, sgârșiri de inimă, asma, auzul greu, sgârșiri de stomac, lipsa pofte de mâncare, recelă la mâni și picioare reuma podagră, ischias, udului în pat, influința în somnia epilepsia circu-

lația neregulată a sângelui și multor altor boale cari la tractare mornală a medicului se vindecă prin electrici-

tate. Insușirea acestui aparat este că vindecă nu numai din timp în timp ci introduce constant în corpul omenesc binefăcătorul curent când pădeoparte vindecă cu succes boalele aflătoare, eară pe de altă parte e cel mai bun scut contra îmbolnăvirilor.

Deosebită atențiune e a se da împrejurăei că acest aparat vindecă boale vechi de 15 ani.

În cancelaria mea se află atestate incurse din toate părțile lumii cari prețuesc cu mulțumire invențiunea mea și ori-cine poate examina aceste atestate. Acel pacient, care în decurs de 45 zile nu se va vindeca i-se retrimite banii.

Unde ori-ce încercare s'a constatat zădarnică, rog a proba aparatul meu. Atrag atențiunea P. T. public asupra faptului că aparatul meu nu e permis să se confunde cu aparatul „Volta“ deoarece „Ciasul-Volta“ atât în Germania cât și în Austro-Ungaria a fost officios oprit fiind nefolositor, pecând aparatul meu e ingenerere cunoscut apreciat și cercetat.

Deja efinătatea cruceimele electro-magnetice o recomandă în deosebi.

Prețul aparatului mare e fl. 3. Prețul aparatului mic e fl. 2 sau Cor. 6.— folosibil la morhuri Cor. 4. folosibil numai la copii și cari nu sunt mai vechi de 15 ani. femei de constituție foarte slabă.

Expediție din centru și locul de vânzare pentru țară și străinătate e: 596 15—25

Albert Müller, Budapesta, V., strada Vadász 42. K
Colțul stradei Kálmán.

In Ungaria cea mai veche fabrică de reovisite bisericesti și prapore

Oberbauer A. succesorul

furnisorul de curte al altetelor Lor ces. și reg. Archiducelui Iosif și Archiducesei Clotilda.

Budapesta IV. Văezi-uteza 15.

Intemelată în 1863.

De cinci ori premiată.

Firmă recunoscută de toată încrederea, serviciu prompt.

Recomandă magazinul seu cu asortiment bogat și anume: Totfelul de ornate bisericesti. Cea mai frumoasă și mai bună confecționare în Felóne cu prețuri avantajoase, precum și prapori și steaguri pentru biserici societăți (reuniuni). Flamure pentru festivități și alte ocașii.

Potire, sfetnice pentru altar și de aninat precum și cruci, apoi icoane sfinte pentru iconostas foarte bine executate. Plasnițe executate în deferite. variațiuni.

Mostre și planuri însoțite cu nota de spese le trimit francate.

592 14—24

A apărut

Și se află de vânzare la administrația „Trib. Poporului“ următoarele opuri:

	coroana	fler
1.) „Geografia Comitatului Arad“, pentru clasa a III-a școalelor populare, de Damaschin Medre, învățator; aprobat de Ven. Consistor ilustrată cu chărți geografice	—	—70 „
2.) „Lupta pentru drept de Dr. Rudolf Ihering traducere de T. V. Păcățean,	—	2.— „
3.) „Judecătorille cu jurații“ — de Teodor V. Păcățeanu, — — — — —	—	—80,,
4.) „Libertatea“ — de Ioan Stuart Mill, tradusă de T. V. Păcățeanu,	—	2.— „
5.) „Principille politiceei“, după Dr. T de Holtzendorf, de T. Păcățeanu — — — — —	—	4.— „
6.) „Caractere morale“ — exemple și sentințe culese din istoriile și literaturile popoarelor vechi și moderne, de Ioan Popoa, profesor în Brașov.	—	2,50 „
7.) „Răsboiul pentru neatărnare“ de George Coșbuc.	—	1,20 „
8.) „Vioritni“ de Petru Vănoiu,	—	1.— „
9.) „Teoria Dramei“ — de Dr. Iosif Blaga.	—	3,60 „
10.) „Juvenilia“ — de Sextil Pușcariu.	—	1,60 „
11.) „Cuvântări bisericesti“ — traduse de Ioan Genț.	—	5.— „
12.) „Pribeag“ — de Ioan Iosif Sceopul,	—	1,50 „
13.) Instrucțiuni populare populare despre Datorințele și Drepturile purtătorului de dare edate de Vilchelm Niemandz	—	1,20 „
14.) „Ioan Botezătorul, tragedie în 5 acte și un preludiu tradusă de Il. Chendi și C. Sandu după Hermann Sudermann	—	2.— „
15.) Henric Ibsen „Ziua Invierei“ Epilog dramatic în 3 acte traducere de Il. Chendi și C. Sandu — — — — —	—	1.— „

La comande să se mai adauge de fle-care op 10 fleri spese postale.